

7. 08-12 ARALIK
1997
ANKARA
ULUSLARARASI
EĞİTİMDE YARATICI DRAMA
SEMİNERİ

DRAMA ÖĞRETİCİ OYUN ve MASKE

3. Baskı

Yayına Hazırlayan: İnci SAN

A PEGEM
AKADEMİ

Yayına Hazırlayan: İnci SAN

7. ULUSLARARASI EĞİTİMDE YARATICI DRAMA SEMİNERİ
Drama, Öğretici Oyun ve Maske
(8-12 Aralık 1997)

ISBN 978-625-7676-54-0
DOI 10.14527/9786257676540

Kitap içeriğinin tüm sorumluluğu yazarlarına aittir.

© 2021, PEGEM AKADEMİ

Bu kitabın basım, yayım ve satış hakları Pegem Akademi Yay. Eğt. Dan. Hizm. Tic. A.Ş.'ye aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri, kapak tasarımı; mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kayıt ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz ve dağıtılamaz. Bu kitap, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır. Okuyucularımızın bandrolü olmayan kitaplar hakkında yayınevimize bilgi vermesini ve bandrolsüz yayınları satın almamasını diliyoruz.

Pegem Akademi Yayıncılık, 1998 yılından bugüne uluslararası düzeyde düzenli faaliyet yürüten **uluslararası akademik bir yayınev**idir. Yayımladığı kitaplar; Yükseköğretim Kurulunca tanınan yükseköğretim kurumlarının kataloglarında yer almaktadır. Dünyadaki en büyük çevrimiçi kamu erişim kataloğu olan **WorldCat** ve ayrıca Türkiye'de kurulan **Turcademy.com** tarafından yayınları taranmaktadır, indekslenmektedir. Aynı alanda farklı yazarlara ait 1000'in üzerinde yayını bulunmaktadır. Pegem Akademi Yayınları ile ilgili detaylı bilgilere <http://pegem.net> adresinden ulaşılabilir.

3. Baskı: Haziran 2021, Ankara

Yayın-Proje: Özge Yüksek
Dizgi-Grafik Tasarım: Müge Çetin
Kapak Tasarımı: Pegem Akademi

Baskı: Vadi Grafik Tasarım ve Reklamcılık Ltd. Şti.
İvedik Org. San. 1420. Cad. No: 58/1
Yenimahalle/ANKARA
Tel: 0 312 395 85 71

Yayıncı Sertifika No: 36306
Matbaa Sertifika No: 47479

İletişim

Karanfil 2 Sokak No: 45 Kızılay/ANKARA
Yayınevi: 0312 430 67 50 - 430 67 51
Dağıtım: 0312 434 54 24 - 434 54 08
Hazırlık Kursları: 0312 419 05 60
İnternet: www.pegem.net
E-ileti: pegem@pegem.net
WhatsApp Hattı: 0538 594 92 40

Seminer Dzenleme Kurulu

İnci San

Serap Akın

Nagihan Altıntaş

Tuğba Girgin

Filiz Koç

Sevim Miral

Nalan Olgun

Ferhat Şahinkaya

Ebru Turan

Tülay Üstündağ

İKİNCİ BASKIYA ÖNSÖZ

1985 yılında ilk olarak gerçekleştirilen “Drama” buluşmaları bir süre seminer olarak adlandırılmıştır. 1. Uluslararası Eğitimde Dramatizasyon Semineri olarak adlandırılan ilk buluşmanın İngilizce olarak “Drama in Education Congress” olarak yazıldığı görülür. Bu durum drama buluşmalarının daha başlangıcından beri bir kongre niteliği anlayışında oluşturulduğunun ayrı bir kanıtı gibidir. 2008 yılından itibaren kongre adıyla düzenlenen tüm drama buluşmalarımızın bir kitap olarak yayınlanması Derneğimizin en önemli amaçları arasındadır. Bu amaç aynı zamanda geleceğe bırakılacak olan bir “kültürel miras” olarak da değerlendirilebilir.

“Drama, Öğretici Oyun ve Maske” başlıklı bu kitap, Ankarada 8-13 Aralık 1997 tarihleri arasında 7. Uluslararası Eğitimde Yaratıcı Drama Semineri’nde yapılan atölye ve konferans etkinliklerinin bir araya getirilmesiyle oluşturulmuştur. Kitabın ilk baskısının editörlüğünü kurucu ve onursal başkanımız Prof. Dr. İnci San yapmıştır.

1997 yılında yapılan bu seminer, Çağdaş Drama Derneği’nin kurulduktan sonra düzenlediği dördüncü seminer olma özelliğine de sahiptir. Alman Kültür Merkezi, Türk-İngiliz Kültür Derneği ve TOBAV’ın katkılarıyla düzenlenen seminerin düzenleme ve yürütme kurulu başkanlığını o dönemde derneğimiz başkanı da olan hocamız Prof. Dr. İnci San yapmıştır. Diğer düzenleme ve yürütme kurulunun isimleri soyadı alfabetik sıraya göre bir önceki sayfada verilmiştir.

Alman Akademik Değişim Servisi (DAAD) bursuyla Berlin Güzel Sanatlar Üniversitesi (O zamanki adıyla Berlin Güzel Sanatlar Yüksek Okulu) Oyun ve Tiyatro Pedagojisi Enstitüsü’nde ve Kültür Pedagojisi bölümünde tamamlama eğitimine katılıyor ve doktora çalışmalarım için araştırmalar yapıyordum. Sürekli olarak düzenlenen seminerlerin hiçbir hazırlığına katılamamanın burukluğunu yaşıyordum. Bir gün bu seminerde bir atölye yönetip yönetmeyeceğimi soran bir davet mektubu almıştım. Mektup, hocam Prof. Dr. İnci San imzalıydı. İnanamamıştım. Heyecanlanmıştım. Bir yandan da çok mutlu olmuştum. DAAD bu seminerin ulaşım desteğini de sağlamıştı. O güne kadar düzenleme komitelerinde görev aldığım seminerlerimizde ilk kez atölye yönetecektim. Çok uzun hazırlık dönemi geçirdiğimi hatırlıyorum. Yeni yeni oyunlar geliştirmiş, Berlin’de öğrendiğim oyun ve canlandırma biçimlerini de içeren bir atölye planı tasarlamıştım. Daha sonra seminerde uygulamış ve değerlendirmede yapılan küçük “gösteri”den sonra başta hocam İnci San olmak üzere pek çok kişiden olumlu dönütler almıştım. Daha sonra tekrar Berlin’e dönmüş çalışmalarına devam etmiştim. Seminer kitabı İnci Hoca’nın editörlüğünde hazırlanmış ve yayınlanmıştı.

Kuşkusuz bu seminerlerin Türkiye’de eğitimde yaratıcı dramanın gelişmesi ve kurumsallaşması için çok önemli katkıları olmuştur. Olmaya da devam etmektedir. Bu seminerden önce 1985, 1987, 1989 ve 1991 yıllarında yapılan seminer kitaplarının da yayınlanması öncelikli amaçlarımız arasında yer almaktadır. 7. Uluslararası Eğitimde Yaratıcı Drama Semineri’nin atölyeleri Almanya’dan Gunter Mieruch, Roger Fornhoff, Uwe Krieger ve tarafımdan yürütülmüştür. Kitapta; atölye etkinliklerine, seminere ilişkin rapor, dönüt ve eklere yer verilmiştir.

Derneğimizin düzenlediği seminer ve kongrelere ilişkin tüm kitaplar Pegem Yayınevi işbirliği ile basılmaktadır. Bu nedenle gerçekleştirilen tüm seminer ve kongre kitaplarının dil ve biçim açısından birlik oluşturması amaçlanmıştır. 7. Uluslararası Eğitimde Yaratıcı Drama Seminer kitabı da ikinci baskısında biçim bakımından yeniden düzenlenmiştir. Başta bizleri yetiştiren ve bugünlere gelmemizde çok önemli katkıları olan hocamız ve kurucu başkanımız Prof. Dr. İnci San’a, seminerde emeği geçen tüm meslektaşlarıma, bu baskının yeniden düzenlemesi için ön çalışmaları yapan Ankara Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi araştırma görevlilerinden Gizem Sivrikaya ve Ahmet Mansuroğlu’na, son olarak Pegem Akademi Yayınevi’nden Servet Sarıkaya ve dizgi, baskı, düzeltme ekibine içtenlikle teşekkür ederim.

Prof. Dr. Ömer Adıgüzel
Ankara Üniversitesi Öğretim Üyesi,
Çağdaş Drama Derneği Genel Başkanı

İÇİNDEKİLER

İkinci Baskıya Önsöz Ömer Adıgüzel.....	v
--	---

1. BÖLÜM

AÇILIŞ KONUŞMALARİ VE KONFERANSLAR

Açılış Konuşmaları.....	1
Yedinci Semineri Açarken İnci San.....	1
Almanya'da Yaratıcı Dramanın (Canlandırmacı Oyun) Durumu Klaus Hoffman.....	2
Zur Situation Des Darstellenden Spiels In Deutschland - Insbesondere In Der Schule Klaus Hoffman.....	13
Konferanslar.....	23
Öğrencilerle Nasıl Oyun Çıkarırım? Gunter Mieruch.....	23
Wie Entwickle Ich Ein Stück Mit Schülern? Chancen, Probleme Und Lösungsansätze Bei Eigenproduktionen Gunter Mieruch.....	30
Brecht'ın Öğretici Oyunlarından Çıkararak Sosyal Öğrenme Amaçlı Bir Tiyatro Modeli Kuramı Roger Fornoff.....	36
Ein Theatrales Modell Sozialen Lernens. Zur Lehrstücktheorie Bertolt Brechts Roger Fornoff.....	45
Maske Hazırlamak Uwe Krieger.....	55
Masken Bauen Uwe Krieger.....	61

2. BÖLÜM

ATÖLYELER

Ankara'daki Atölyeler.....	67
Atölye 1: Bedensel Anlatım Gunter Mieruch.....	67
Atölye 2: Öğretici Oyun Roger Fornoff.....	79
Öğretici Oyun Atölyesine İlişkin Bilgilendirici İçerik.....	97
Informationen zum Lernstück-Workshop.....	100
Atölye 3: Maske, Karakter ve Tiyatrosal Anlatım Uwe Krieger.....	106

Atölye 4: Temel Drama Çalışmaları	
Ömer Adıgüzel.....	112
Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi'ndeki Atölyeler.....	123
Atölye 1: Bedensel Anlatım	
Gunter Mieruch.....	123
Atölye 2: Öğretici Oyun	
Roger Fornoff.....	132

3. BÖLÜM EKLER

Genel Değerlendirmeler.....	135
Uwe Krieger'in Raporu (Almanca ve Türkçe).....	136
Konuk Uzmanların Özgeçmişleri.....	139
Basın Bültenleri.....	141
Basında Yansımalar.....	144
Seminer Programı.....	146
Seminere Çağrı Yazısı Örneği.....	148
Uluslararası Eğitimde Drama Semineri Başvuru Formu.....	150
Seminere Katılım Belgesi Örneği.....	151
Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi'nde Seminer Gerçekleştirebilmek Üzere Rektörlüğe Yapılan Yazı Örneği.....	152
Seminerden Fotoğraflar.....	153

1. BÖLÜM

AÇILIŞ KONUŞMALARINI VE KONFERANSLAR

1.1. Açılış Konuşmaları

Yedinci Semineri Açarken

Prof. Dr. İnci San

Yedinci Uluslararası Eğitimde Drama Seminerini açarken, bu günlere nasıl geldiğimizi anlatmaktan özellikle kaçınıyorum. Çünkü burada bulunan pek çok kişinin bu gelişmede önemli rolleri, katkıları bulunmaktadır. Ancak şunu da gene hep birlikte izlemekteyiz. Her geçen gün Drama alanında çalışanlar ve çalışmak isteyenlerin sayısı artmaktadır.

Bu semineri hazırlarken, arkadaşlarımıza hangi alanlarda daha çok bilgilenmek istediklerini sorduğumuzda, bedensel anlatım, el becerileri ve tiyatro bağlamlarında ilgilerin yoğunlaştığını gördük. Gelen eğitimcilerin bu alanlardaki uzmanlıkları ve BAG Spiel und Theater e.V. (Federal Almanya Oyun ve Tiyatro Üst Birliği) Başkanının Almanya'da yaratıcı dramanın ve drama derslerinin gelişimi ve bugünkü drama hakkında bize anlatacakları çok önemlidir. Kendilerine teşekkür ederim.

Gene bu seminer için özveri ile çalışmış olan Düzenleme Kuruluna, çeviri yaparak çok yorulacak olan sevgili çevirmenlerimize ve mekânlarını açarak ayrıca çeşitli hizmetleri sunacak olan Alman Kültür Merkezi'ne de huzurlarınızda teşekkür ederken başarılı ve sizleri mutlu edecek çalışmalar dileğimle sözü Sn. Klaus Hoffmann'a veriyorum.

Almanya'da Yaratıcı Dramanın (Canlandırmacı Oyun) Durumu¹

Klaus Hoffmann²

Çev. Nezih PALA

1. Canlandırmacı Oyun

Canlandırmacı oyun büyük bir olasılıkla ve özellikle okullarda, tiyatro oyunu yerine kullanılan en eski Almanca karşılıklardan birisidir. "Canlandırmacı oyun" teriminde oyun (drama) ilkesi tiyatral biçimde tanımlanmalıdır; oyun süreci pedagojik ve sosyal etkileri ile vurgulanmalı ve sadece sanatsal ürün olarak değil, bir süreç olarak da algılanmalıdır.

Ancak son yıllarda pedagojik oyundan, tiyatro sanatına belirgin bir geçiş söz konusudur. Bu konu ile ilgili daha sonra ayrıntılı olarak konuşacağım.

Öncelikle temel olarak oyun kavramından ne anladığımı ve hangi niteliklerle tiyatro ile oyun arasında bir bağ olduğu konusundaki görüşlerimi söylemek istiyorum.

2. Oyun Kavramı

Tartışmasız antropolojik olarak da çocukluk yaşlarımızdaki en geniş kapsamlı öğrenme alanımız oyundur. Doğumdan sonra, oyun aracılığı ile insanın kendi gelişimi ve dünya hakkındaki bilgisi gelişir. Çocukluk yaşlarındaki öğrenmede imgelem ve tasarımı, bilişsel yapıların çevredeki somut nesnelere olan ilişkilerden belirlendiği konusunda hemfikiriz. Fiziksel, bilişsel ve psişik yetiler, öğrenme nesneleri ile oyunsal ilişkilerle gelişirler. Günümüzde bu oyun etkinliklerinin eksikliğinden dolayı insanın bu hazinesi birçok çocukta gelişmemektedir.

Toplumsal olarak organize edilmiş öğrenme biçimleri ile çevre ile günlük yaşamın yapılanma koşulları, oyunu etkilemez. Bu nedenle bizim toplumumuz için oyunun anlam ve kapsama alanının yeniden önem kazanması gereklidir. Oyun temel olarak bir varlık biçimi ve devinim biçimidir.

Oyun olgusu üzerinde daha fazla tanım getirmek istemiyorum, yalnızca oyun, tiyatronun bir alt başlığı olarak değinmek istiyorum. Aslında oyun tiyatrodaki büyük anlamlarda gerçekleştirilir, pratiğe dökülür: Bir oyunun klasik olarak sergilenmesinde; doğaçlamada, dans etmede veya pantomimde, maske oyununda veya performansta, sokak tiyatrosunda veya sirkte.

1 Almanca metinde *Darstellendes Spiel* olarak geçen kavram, anlam ve işlev açısından düşünülerek bu metinde *yaratıcı drama* olarak çevrilmiştir.

2 Almanya Tiyatro ve Oyun Üst Birliği Başkanı (BAG Spiel und Theater e.V.) (1997).

Bu bağlamlarda oyun nedir? Hayatın hangi nitelikleri; etkileşimde ve gerçekliklerin algılanmasındaki hangi özellikler kastedilmiştir? Üç özelliği karakterize etmek istiyorum:

- Bedensellik/Canlılık
- Haz
- Yaratıcılık

2.1. Bedensellik/Canlılık

Bedensellik, oyunun motorsal boyutudur. Tiyatrodaki tüm bedensellik “devinim ile bilinçlenme” (Feldenkreis) olarak anlaşılır. Beden, hayatın geçtiği yer olarak gerçekleşir. Oyunda önemli olan bilinçli algılama ve bedensel varlığın bilinçli yapılanmasıdır. Aile içinde, ana sınıfında ve okulda bedenin disipline edilmesi söz konusudur; vücudun denge yönetimi, alışkanlıkların ortaya çıkması ve kesin örneklerin yerleşmesi vurgulanır; günlük hayat, okul, iş hayatı vücudu uyuma zorlar. Brecht “Küçük Organon”da şöyle demektedir: “Tiyatroya, insanın bedensel ve ruhsal olarak hareket gelişiminde yararlı olmasından daha önemli bir görev yüklenemez.” Yaratıcı dramada söz konusu olan, duruşları keşfetmek, bunları oluşum ve etkileri bakımından araştırmak ve değiştirmektir.

Dışa dönük davranışlar (bir kişinin dilsel ve bedensel olarak ifade ettikleri) ve içsel davranışlar (tavırlar, duygular, arzular, hayaller ve durumlarda ve ilişkilerinde kullandığı ilgiler) insanın tek tek olaylar karşısındaki ve uzun süreçlerde diğer insanlara, nesnelere ve sosyal çevresindeki olaylara karşı olan ilişkilerindeki davranışlardır. Tiyatro sürecinin oyunusal ve bedensel olguları kişinin kendisine, başkalarına ve gruba geçişini sağlar. Aynı zamanda davranış, hayal ve duygu, düşünce ve fikir gelişimine ve değişimine yardım eder.

Oyuncu bedeniyle ve bedenlerle oynar; geçmişteki uygarlıklarda bunun toplumsal önemi çok büyüktü. Bu estetik oyun kendini saran öldürmeye, itirafa, vücudun direnme ve kaybına veya normlaşmış beden programlarına veya jimnastik tekniklerine (Body Building) bedensel yabancılaşma ve düşmanlığa karşıdır. Bedensel rahatsızlıklar son derece artmakta (yeme ve yememe hastalığı), bedensel sağaltımlar artmakta; bedenin nadiren kendisinin getirdiği, daha çok diğer etkiler tarafından yaşama giren simülasyonlar patlamaktadır.

Medya özellikle de televizyon, hareket ve davranış kısıtlayıcısı olarak etkilidir. Yeni medya araçlarının yalnızca iki duyuya seslendiğini söyleyebiliriz, görme ve duyma; iki boyutlu resimlerden dolayı diğer duyuların gelişimi bastırılmaktadır.